

REEDICIÓ DE LES OBRES DE LA NARRADORA I PERIODISTA

►►►

L'hora violeta és un dels exponents narratius més importants de Montserrat Roig i un monument a la creació literària, mitjançant la trama de la ficció dins la ficció, la qual genera la novel·la de la novel·la, realitzada amb el pretext d'un encàrrec de la seva amiga Natàlia Miralpeix. D'aquesta manera, l'obra penetra en els secrets més íntims de la poètica de la paraula, suggeridora d'una realitat alternativa a l'exterior, però, alhora, versemblant, amb la qual fixa, immortalitzant-la, l'experiència global de l'acte d'escriure, bo i combinant, per exemple, personatges ficticis -o, potser, no tan ficticis!- amb exdeportats dels camps de concentració alemanys, veritables testimonis d'un ignomínios martiri, magníficament estudiat en el seu llibre periodístic, d'esglaiadora memòria històrica, *Els catalans als camps nazis*, publicat el 1977.

PERSONATGES FEMENINS

Escrit des del món que interior de Natàlia, que, sigui dit de passada, molt poc té a veure amb la rodolediana Natàlia-Colometa de *La plaça del Diamant*, però combinat amb fragments d'omnisciència quan parla de les altres dues dones, el llibre està compost de tres parts, que expressen la veu de tres personatges femenins, gairebé arquetípics, obligats a assumir totes les vivències contradictòries de la seva relació amb els homes: Natàlia, en la freda insatisfacció del seu fracàs afectiu malgrat la corrua d'amants; Agnès, entre la pols grisa i la serp de l'angúnia per la submissió convencional a l'home; i Norma, desesperadament vitalista, incapaç de conciliar fraternitat universal i amor humà, potser *alter ego* de Montserrat Roig. Així, *L'hora violeta* serà l'alba del seu desvetllament quan, després de *L'hora perduda* (Part I) en les angoixes i pors i de *L'hora dispersa* de la confusió (Part II), arribarà *L'hora oberta* (Part III) del futur quan, mestresses de la seva pròpia condició de dona, començaran a mirar el món amb els seus ulls, sense el filtre de la mirada de l'altre, encara que sigui amorós. Enmig, però, la història novel·lesca de Judit i Kati, en un record commovedor de la mare morta de Natàlia, Judit, devorada, en vida, pel dolor de l'entotsolament de la malaltia irreversible.

L'eterna espera de Penèlope, consagrada al sacrifici de la solitud, s'ha transmutat en el goig vital de Circe, sola però sempre atent, amb el seu encís, a la possible arribada d'un nou Ulisses que recomenci la història d'amor.

A *El cant de la joventut* (1989), Montserrat Roig cospa la màgia poètica de la daurada esplendor de la vida,

Revisitant l'horror de l'Holocaust

LLUÍS LLORT

Els catalans als camps nazis és l'obra més ambiciosa de la Montserrat Roig periodista. Al llarg de més de 800 pàgines, Roig construeix un monument a la memòria heroica dels homes i dones catalans que van morir o van ser alliberats in extremis dels camps d'extermini nazi.

Fa poc ha aparegut una nova edició d'aquest assaig de recerca, que va ser publicat per primera vegada el 1977. L'obra està presentada per Artur London, que ens mostra la Montserrat Roig que ell va conèixer el 1974, quan l'autora es va presentar en el seu pis de París per entrevistar-lo en saber que havia tingut contactes amb molts catalans en 1938-39.

A través de la llarga llista de testimonis, les paraules dels quals queden fidelment transcrits, Roig traça un relat exhaustiu de l'angoixant odissea que van haver de patir els deportats catalans i ens ofereix exemples clars i punyents del que volia dir *sobreviure* en els camps de la mort, envoltats d'horror i depravació.

Aquest magnífic assaig està dividit en tres parts: *Dels Països Catalans als camps de la mort*, on detalla episodis com la revolta d'Eysses, els viatges fins als camps de concentració, l'origen i destí dels deportats i les companyies de treball, entre d'altres temes; *Un món d'espectres*, la part més dura, on assistim al cruel dia a dia en un camp d'extermini a través dels relats esfereïdors dels testimonis; i *El combat per la llibertat*, la part més positiva i optimista, amb el relat dels ajuts dins del

Grup de la 32 Companyia de Treball, al servei de l'exèrcit francès, que comandava Josep Escoda

Dolors Gener a Ravensbrück

Francesc Boix a Mauthausen

camp, de la fortalesa mental d'alguns presoners, dels alliberaments del final de la guerra, de la superació...

A més de l'extensa bibliografia consultada per Roig per poder indagar i contrastar tota mena d'informacions, podem accedir a unes llistes molt completes que va fer dels ciutadans dels Països Catalans morts a Mauthausen, empresonats a Eysses...

És un tòpic, però obres com aquesta mantenen viu un passat dolorós amb la intenció d'evitar que l'oblit no ens permeti detectar i desactivar nous holocausts, amb ciutadans dels Països Catalans pel mig o no.

Montserrat Roig, *Els catalans als camps nazis*. Edicions 62. Barcelona, 2001.

assaborida a cada instant des de l'hedonisme del *carpe diem*, a través de vuit narracions, interessants i suggestives, en què una fina ironia, no exempta de calidesa humana, ens parla de la joventut perduda; del goig encès del sexe i, en contrast, la feixuga càrrega de la mort; de la memòria i el seu contrari, l'oblit; de la paraula salvífica, victòria sobre la finitud humana. Tots aquests temes se'ns ofrenen en un estil de condensada elegància, susceptible de desvetllar-nos l'avidesa del desig de viure plenament els jorns de joventut (com evoca la narració *El cant de la joventut*, que dona títol al llibre), sense voler retornar a les aigües del passat col·lectiu, que ens enfrontarien amb el dolor inexorable i la mort, si nedàvem contracorrent, igual que els salmons del conte *Mare, no entenc els salmons*.

La presència de Barcelona, tant la real com la imaginada, urbanitza la producció

literària de Montserrat Roig en crear un espai íntim, clos, on es desenvolupa tot un univers de personatges cira barri concret, l'Eixample, emblemàticament representat pel llimoner del jardí interior, ja desaparegut, de la casa de Patrícia Miralpeix al llibre *El temps de les cireres*.

LA CIUTAT AMICA

No cal dir que, en aquesta ciutat, recorrem els carrers pregons de l'ànima humana, sotmesa a les vicissituds d'una existència quallada d'adversitats, però també resseguim els camins que ens van menar a la recuperació de les llibertats cíviques en els primers anys de la Transició. Altrament, la petita illa mediterrània, on s'escolen els darrers moments d'unió de Natàlia Miralpeix i Jordi Soteres, o la casa de la fondalada, en la qual escriu, feroç, Norma la novel·la de Judit i Kati (*L'hora violeta*), són llunyanies alternatives d'un món rural esdevingut un pa-

rèntesi en la vida a la gran urbs, considerada *òptima amiga*.

Nautes de l'obra de Montserrat Roig, presentada ara en una acurada edició dels llibres esmentats, com a tast de les seves *Proses completes*, hem navegat pels solitaris viarans de les seves confesades pàtries amb el propòsit d'*estimar-la*, en resposta al seu desig de perdurabilitat. I ho hem fet amb la devoció adient a la solemnitat d'un homenatge a una autora que va saber conjugar, extraordinàriament, un sagaç enginy per aprofundir en l'univers psíquic de l'ésser humà, condemnat, molt sovint, a una existència tràgica o ridícula, amb una voluntat de fer sentir la seva veu de dona, inserida en un context històric concret, per reclamar un dels drets bàsics feministes: el d'ésser compresa i valorada per la societat. La mort, despietada i prematura, va truncar una de les *veus melódioses* més interessants de la

novel·la catalana, psicològica i urbana, dels darrers anys del segle XX.

Montserrat Roig, *El temps de les cireres*. Premi Sant Jordi 1976. Edicions 62. Barcelona, 2001 (18a ed.).

Montserrat Roig, *L'hora violeta*. Edicions 62. Barcelona, 2001 (11a ed.).

Montserrat Roig, *El cant de la joventut*. Edicions 62. Barcelona, 2001.

Montserrat Roig, *Digues que m'estimes encara que siguis mentida*. Edicions 62. Barcelona, 2001.

M. Aurèlia Capmany i Montserrat Roig, *De veu a veu*. Selecció de Carme Riera. Cercle de Lectors. Barcelona, 2001.